
ЛАТЕНТНІСТЬ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ВЧИНЕНИХ НА РЕЛІГІЙНОМУ ГРУНТІ

Меленчук Н.О.,

студент IV курсу відділення «Правознавство»

Таращанського державного технічного

та економіко-правового коледжу

Особливої актуальності в останні роки набуває проблема взаємозв'язку нових і нетрадиційних релігій зі злочинами проти: свободи совісті, вільного вибору віросповідання, слова, життя, власності, тощо.

Недостатній контроль та несвоєчасна профілактика з боку поліції, призвели до появи злочинності та правопорушень, що мають релігійний відтінок.

Суттєві зміни, що відбулися у державно-конфесійних відносинах, а також зростання рівня злочинності на релігійному ґрунті, дозволили запро-

понувати криминологам О.В. Старкову та Л.Д. Башкатову - окремий напрямок криминологічного дослідження, що отримало назву „Криминотеологія”.

На науковому рівні криминологічні проблеми злочинів вчинених на релігійному ґрунті досліджували за різними напрямками такі науковці, як: О.В. Старков, Л.Д. Башкатов, В.М. Петренко, Є.В. Ліхштейн, В.В. Гринько, Г.П. Байдако, С.С. Вітвіцька, Г.С. Касторский, Б.В. та інші. Криминотеологія – це вчення про злочини, скоєні в зв’язку з віросповіданням в будь - якого Бога у релігіях світу. Теологія – це вчення про віросповідання, які розвиваються в межах християнства, ісламу, іудаїзму.

Об’єктом дослідження виступають релігійні злочини, поняття, види, показники релігійних злочинів, історія розвитку, склад злочинів вчинених на релігійному ґрунті, умови та профілактика злочинної поведінки, а також латентність.

Водночас теологи та соціологи помилково вважали, що релігія в світі стане менш важливою в житті людей, ніж у 70-90 - х роках, проте, чисельні тести довели, що наразі вона є не менш значимою, кількість людей, які називають себе віруючими значно зростає. Останнім часом на теренах сучасної України набирає обертів злочинність на релігійному ґрунті. Релігійні групи (секти, тоталітарні секти, деструктивні секти) є основним осередком вище зазначеної злочинності. На сучасному етапі перед органами поліції постала проблема щодо попередження та розкриття злочинів вчинених на релігійному ґрунті. Але більшість злочинів, що вчиняються адептами є латентними.

Злочини вчинені на релігійному ґрунті не завжди є зареєстрованими органами поліції та відповідно не розкриваються і не відображаються в статистичних даних. До вище зазначених злочинів можна віднести природну, штучну і проміжну латентність.

Велика латентність злочинів на релігійному ґрунті не дозволяє повною мірою оцінити справжні показники цієї злочинності. Делінквентом найчастіше є адепт релігійної організації. Саме остання визначає для свого адепта норму та правила поведінки. Як показує практика, на сьогодні дуже гостро постає проблема латентності злочинів вчинених на релігійному ґрунті. Прихованість цих злочинів є найвагомішою передумовою повторності, що призводить до загального зростання злочинності на релігійному ґрунті.

Лише в поодиноких випадках делінквентна поведінка адептів різних тоталітарних та деструктивних сект, підлягає кримінальному покаранню.

В якості прикладу можна виокремити види злочинів, що вчиняються адептами радикальних сатанінських груп, які найчастіше

залишаються невиявленим. Низький рівень латентності мають очевидні злочини, внаслідок чого інформація про них швидко розповсюджується (вбивства, розбої, грабежі). Середній рівень - злочини, вчинення яких не настільки очевидне. Потерпілі не звертаються до органів поліції за захистом порушених прав, але й не приховують факт злочину (незначний збиток, невіра у можливість знайти злочинця тощо).

Високу латентність мають злочини, вчинення яких у більшості випадків відоме лише злочинцю і потерпілому, причому і злочинець і потерпілий часто зацікавлені у приховуванні злочину з різних мотивів (шахрайство, хабарництво, статеві злочини тощо).

Латентна злочинність пов'язана з релігією та ідеологією, на даний час залишається поза соціальним контролем і тому є особливо небезпечною, адже: питання боротьби з латентною злочинністю, що вчиняється деякими членами релігійних груп не враховуються і не плануються; якщо при розкритих злочинах заподіяні збитки певною мірою відшкодовуються, то у разі прихованих, цього не робиться.

Відчуття безкарності заохочує осіб продовжувати злочинну діяльність, а особливо це заохочує та підживляє сатаністів для яких відсутність моралі і безкарності є первинним; латентна злочинність, оскільки вона все ж „помічається” оточуючими, руйнує моральні засади, що штовхає інших осіб на злочинний шлях.

Так, Палій М.В. перерахував деякі особливості криміногенних ситуацій:

- 1) хуліганські дії, групові порушення громадського порядку, заподіяння шкоди здоров'ю, честі та гідності громадян, масова непокоря законним вимогам представників поліції (приклад - діяльність „Білого Братства” у 90-х роках);
- 2) виникнення найбільш складних криміногенних ситуацій у зв'язку з конфліктами між релігійними організаціями щодо користування культовими будівлями;
- 3) відсутність страху покарання за злочинні дії (приклад - адепти сект сатанинської спрямованості або деякі радикально - екстремістські ісламські релігійні рухи), в тому числі пов'язані з незаконним володінням чи користуванням культовими будівлями;
- г) неправомірна поведінка окремих священослужителів, які самовільно проводять богослужіння у храмах, що не знаходяться у їх користуванні;
- 4) організований характер опору віруючих представникам влади та інше.

Як частина загальної злочинності, латентна злочинність містить у собі всі її ознаки, обумовлені тими самими соціальними чинниками та завдає матеріальну і моральну шкоду суспільству.

Існують об'єктивні і суб'єктивні фактори латентної злочинності. Об'єктивні відносяться до обставин, за яких вчиняються злочини. До суб'єктивних факторів належать небезпечність особи, яка вчинила злочин; небажання потерпілого повідомляти про злочин.

Тому, виявлення латентних злочинів вчинених на релігійному ґрунті - це своєчасне отримання та володіння інформацією про реальний стан злочинності вчинюваної особами, що сповідують ту чи іншу релігію на певній території. В наслідок цього будуть існувати певні чіткі уявлення про тенденції і розвиток цієї специфічної злочинності на підґрунті релігійних переконань. Це також надасть можливість виявляти чинники для злочинності пов'язаної з релігійною ідеологією та надасть можливість розробити методи по нейтралізації та усуненню виявлених чинників, сприятиме визначенню заходів боротьби зі злочинністю пов'язаною з релігією, як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях.

Молодь є найкращим підґрунтям для сприйняття і розповсюдження деструктивних релігій. Активний добір молоді в свої лави здійснюють тоталітарні секти, саме в подальшому молоді люди стають релігійними фанатиками.

Бурковская В.А. дає таке визначення тоталітарної секти – це закрита релігійна група, діяльність членів якої підкорена реалізації виключно самоцінній ідеї. Дане визначення дає змогу виділити тоталітарні секти із всього спектру релігійних організацій:

По – перше, закритість групи, яка проявляється в багаторівневій ініціації, по мірі проходження якої людина більш віддаляється від світу.

По – друге, релігійна ідея, реалізація котрої підкорена діяльності групи в цілому і кожного члена окремо. Закон України „Про свободу совість та релігійні організації” містить лише термін „релігійні організації”. Релігійними організаціями в Україні є релігійні громади, управління і центри, монастирі, релігійні братства, місіонерські товариства (місії), духовні навчальні заклади, а також об'єднання, що складаються з вищезазначених релігійних організацій.

Релігійні об'єднання представляються своїми центрами (управліннями). На інші організації, утворені за релігійною ознакою, дія Закону України „Про свободу совість та релігійні організації” не поширюється (ст. 7).

Саме на законодавчому рівні в Україні слід закріпити поняття та основні ознаки вище зазначених релігійних організацій. Хоча більшість

новоутворених релігійних організованих груп намагаються легалізуватися у встановленому законом порядку, але під час декларування, в статуті частіше приховується основна мета діяльності та методи діяльності релігійної організації. Для таких організацій притаманна жорстка ієрархія.

В більшості випадках релігійний центр, що управляє організацією знаходиться за кордоном. Більшість таких релігійних організацій мають розгалужену систему філіалів (церков). Між адептами поділені райони міста чи села за які адепти відповідають щодо пропагандистської діяльності. Ведуться обліки громадян з якими встановлено контакт та яких вже почали відвідувати члени організації. Всі ці групи, що переходять від „будинку до будинку” звітують перед конкретним куратором.

У разі непокори чи невиконання вимог харизматичного лідера особу відлучають від групи, з нею перестають спілкуватись родичі. Саме такого типу організації намагаються втягнути не одного члена сім'ї, а всю родину в таку релігійну діяльність. Через родину краще керувати адептом.

Було досліджено актуальність психологічного аспекту щодо аутодеструктивної поведінки адептів релігійно – культових новоутворень, які вказують на процес приєднання до культів, що відповідає психотехнології формування, тобто приховування дійсних цілей культу. На початку „бомбардування любов'ю”, а в подальшому жорстока експлуатація, та інші дії. Також, можуть застосовуватись: гіпноз та нейролінгвістичне програмування.

Наслідком цього є радикальні зміни особистих орієнтирів і поведінки, ламанням усього модусу у адепта щодо позиції колишнього життя .

Отже, можемо спостерігати так званий феномен культової психологічної залежності – людину відривають від соціального і індивідуального, повернути людину на попередній рівень досить складно. Саме соціальне та індивідуальне замінює культ. Саме культ може надихнути адепта на вчинення злочину. Загальні норми та закони вже не є бар'єром (кримінальне покарання) в зупинці перед злочином, соціальне неважливе, важливіше досягти мети релігійної організації незважаючи на засоби. Організованими релігійними групами (організаціями) можуть бути вчинені злочини передбачені КК України, а саме ст.т.: 178; 179; 180; 181; 297; 299;298; 300; 115; 121; 122; 127; 152; 153; 442 та інші.

Проте коло злочинів, що можуть бути скоєні вище зазначеним групами може бути значно ширше, наприклад, вчинення терористичного

акту (ст. 258 КК України). Як історичний доказ в 1995 році японська релігійна секта „Аун синрекьо” вчинила терористичний акт з релігійних мотивів з використанням хімічної зброї в токійському метро.

Так, Старков О.В. та Башкатов Л.Д. дослідили, що зареєстрована сучасна релігійна злочинність мало чисельна. Латентність цих злочинів перевищує 90 %. Фактів в декілька раз більше ніж осіб, що притягнуті до кримінальної відповідальності. Статистика вказує, що за період в два роки факти притягнення до кримінальної відповідальності мінімальні, а ефективність боротьби досить низька. З 28 злочинів лише 9 засуджених.

Вище зазначена злочинність вже набрала обертів, стала організованою і являє загрозу Українському суспільству. Отримані дані Старковим О.В. та Башкатовим Л.Д. в ході емпіричного криминологічного дослідження релігійних сатанінських та язичницьких сект дають їм зробити певні висновки, а саме: найпоширеніший латентний злочин, що вчиняється вище вказаними категоріями сект, це наруга над могилами померлих та містами їх захоронення. Далі це незаконне виготовлення, придбання, зберігання, перевозка чи збут наркотичних та психотропних речовин.

Також для сатаністів є характерні злочини пов'язані з завданням тілесних ушкоджень різного ступеню тяжкості, садизм. Більшість радикальних сатанінських сект практикують: крадіжки, вимагання, пошкодження пам'ятників історії та культури, вбивства, гвалтування.

Отже, враховуючи вище викладене на нашу думку для встановлення рівня латентності злочинів вчинених на релігійному ґрунті слід використовувати загальні і спеціальні методи. Так, до загальних ми відносимо: виявлення громадської думки про стан латентної злочинності; експертна оцінка спеціалістів; вивчення документів правоохоронних органів, фінансово - ревізійного контролю, перевірка релігійних організацій тощо.

До спеціальних методів які слід використовувати: оперативно - розшукові заходи пов'язані з проникненням в середовище релігійної організації; аналіз динамічних рядів злочинів вчинюваних адептами; дослідження періоду від їх вчинення до розкриття і запровадження санкцій; екстраполяцію; системно - структурний аналіз тощо.

Україна є світська держава, яка повинна захищати інтереси громадян і не допускати релігійного тиску та втручання шляхом злочинних дій деяких релігійних організацій в особисте та сімейне життя громадян. Жорстка кримінальна політика законодавця лише збільшить число легальних релігійних організацій та виведе з підпілля більшість не

легальних організацій, а також частково усуне не якісні, деструктивні культу, секти та релігійні організації з релігійного простору в Україні.

Список використаних джерел:

1. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23.05.91. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №25. - Ст. 283.
2. Массімо Інтровігне Майбутнє релігії і майбутнє нових релігій // Людина і світ. - № 9. – 2001. – С. 34 – 35.
3. Палій М.В. Злочинність у сфері віросповідання та боротьба з нею: Автореф. дис. канд. юр. наук. 12.00.08. – Київ. – 2002. – 17 с.
4. Петрик В. Сатанізм як релігійний та соціальний феномен. – К., Експертне бюро системної інформації. – 2001. – 87 с.
5. Сатанисти и вандализм // Криминальная хроника - 2005. - № 11
6. Сіренко С. „Тоталітарні секти зброя масової поразки?” // Студентська Газета. – 2004. – № 44. – С. 16.
7. Шапар В.Б. До проблеми аутодеструктивної поведінки адептів релігійно- культових новоутворень // Право і безпека. - 2003. - Т.2. - №1. - с.184-186

Науковий керівник: Голобородько Н.В., викладач Таращанського державного технічного та економіко-правового коледжу